КАФЕДРА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри обліку, аналізу і контролю,
протокол № 10 від "2" лютого 2022 р.
В.о.зав. кафедри _____ проф. Романів Є.М.
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХ ПРОВЕДЕННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економічний аналіз

(назва навчальної дисципліни)

галузі знань:

07 "Управління та адміністрування"
28 "Публічне управління та адміністрування"
(шифр та найменування галузі знань)

спеціальності:

071 "Облік і оподаткування"
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
281 "Публічне управління та адміністрування"
(код та найменування спеціальності)

освітній ступінь: бакалавр
(бакалавр, магістр)

Укладач:
Приймак С.В., к.е.н., доцент
(ПІБ, посада, науковий ступінь, вчене звання)

ЛЬВІВ 2022

РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Важливим напрямом аналітичної діяльності є органічне включення проведення аналітичних досліджень в усі функції управлінської діяльності на різних ієрархічних рівнях, що сприяє забезпеченню відповідних компетентностей фахівців.

Значна увага при цьому приділяється формуванню у студентів навичок використання в аналітичних дослідженнях сучасного методичного інструментарію, що сприяє забезпеченню якісно нового змісту компетентностей сучасних фахівців та створює суттєві конкурентні переваги серед фахівців економічного профілю на ринку праці.

Практичні і семінарські заняття з дисципліни «Економічний аналіз» проводяться для узагальнення теоретичних знань та набуття практичних навиків з економічного аналізу, способів, методів і прийомів аналітичного дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямовані заняття.

В результаті вивчення дисципліни «Економічний аналіз» здобувачі вищої освіти набудуть знання з нормативно-правового регулювання економічного аналізу, методики аналізу показників фінансової звітності та їх використання для прийняття відповідних управлінських рішень.

Після опанування дисципліни «Економічний аналіз» студенти матимуть наступні компетентності:

– ***загальні:*** здатність до навчання, абстрактного мислення, аналізу та синтезу, базові загальні знання та навики використання сучасних інформаційних систем і комунікаційних технологій; дослідницькі навики і уміння.

спеціальні:

а) знати:

- ключові показники виробничо-фінансової діяльності суб’єкта господарювання, їх взаємозв’язки і взаємозалежності (анатомію економіки підприємства);
- методи, способи і прийоми економічного аналізу діяльності суб’єкта господарювання;
- зміст фінансової (бухгалтерської), статистичної, податкової, іншої звітності, що складається суб’єктами господарювання і є інформаційним джерелом аналітичних робіт;
- принципи і методи обгрунтування управлінських рішень, виявлення резервів підвищекння ефективності фінансово-господарської діяльності.

б) уміти:

- читати і розуміти фінансову (бухгалтерську), статистичну, податкову, іншу звітність;
- проводити дослідження змін економічних явищ і процесів на багатокритеріальній основі;
- робити обгрунтовані об’єктивні висновки та пропозиції за результатами проведених досліджень;
- знаходити найменш трудомісткі засоби й методи для вивчення кожної ситуації або проблеми з економіки;
- завершувати аналіз ситуацій розробкою проекту управлінського рішення;

- набути навички в оформленні аналітичних висновків на запит користувачів відповідно до стандартів аналітичного процесу;
- набути навички у виробленні стратегічних рішень, спрямованих на посилення позицій підприємства у ринковому середовищі.

Дисципліна спрямована на формування у студентів організаційних, облікових, контрольних та аналітичних класів професійних знань.

При підготовці до практичних занять студент повинен опрацювати рекомендовану літературу.

РОЗДІЛ 2. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Тема та короткий зміст заняття
1	Семінарське заняття з теми 1 «Економічний аналіз і обгрунтування управлінських рішень»
2	Семінарське заняття з теми 2 «Предмет та види економічного аналізу»
3	Практична робота з теми 2 «Предмет та види економічного аналізу»
4	Семінарське заняття з теми 3 «Методи, способи і прийоми економічного аналізу»
5	Практична робота з теми 3 «Методи, способи і прийоми економічного аналізу»
6	Семінарське заняття з теми 4 «Інформаційна база економічного аналізу та використання персональних комп'ютерів»
7	Практична робота з теми 4 «Інформаційна база економічного аналізу та використання персональних комп'ютерів»
8	Семінарське заняття з теми 5 «Аналіз виробничої діяльності та ринкових можливостей підприємства»
9	Практична робота з теми 5 «Аналіз виробничої діяльності та ринкових можливостей підприємства»
10	Семінарське заняття з теми 6 «Аналіз виробничих ресурсів та ефективності їх використання»
11	Практична робота з теми 6 «Аналіз виробничих ресурсів та ефективності їх використання»
12	Семінарське заняття з теми 7 «Аналіз витрат на виробництво і реалізацію продукції»
13	Практична робота з теми 7 «Аналіз витрат на виробництво і реалізацію продукції»
14	Семінарське заняття з теми 8 «Аналіз фінансових результатів та рентабельності»
15	Практична робота з теми 8 «Аналіз фінансових результатів та рентабельності»
16	Семінарське заняття з теми 9 «Аналіз фінансового стану підприємства»
17	Практична робота з теми 9 «Аналіз фінансового стану підприємства»
18	Семінарське заняття з теми 10 «Оформлення результатів економічного аналізу»
19	Практична робота з теми 10 «Оформлення результатів економічного аналізу»
20	Семінарське заняття з теми 11 «Трансформація економічного аналізу в сучасних умовах»

РОЗДІЛ 3. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Економічний аналіз і обгрунтування управлінських рішень

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань з основ економічного аналізу, його завдань і місця в процесі управління підприємством.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке управлінське рішення?
2. Види управлінських рішень
3. В чому полягає цільова орієнтація економічного аналізу?
4. Особливості сучасних змін економічного аналізу.
5. Принципи управління
6. Фактори, які впливають на процес прийняття управлінських рішень
7. Основні цілі і завдання управлінського обліку

План семінару:

1. **Поняття економічного аналізу, його визначальні риси.**
2. **Система управління підприємством, її характеристика.**
3. **Зміст і завдання економічного аналізу**
4. **Природа управлінських рішень**
5. **Принципи і вимоги до управлінських рішень**
6. **Процес прийняття управлінських рішень та економічний аналіз**
7. **Етапи прийняття управлінського рішення.**
8. **Управління за відхиленнями та економічний аналіз**
9. **Зв'язок економічного аналізу із управлінським обліком**

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Поняття економічного аналізу, його визначальні риси.
2. Принципи економічного аналізу.
3. Система управління підприємством, її характеристика.
4. Зміст і завдання економічного аналізу
5. Природа управлінських рішень
6. Принципи і вимоги до управлінських рішень
7. Процес прийняття управлінських рішень та економічний аналіз
8. Етапи прийняття управлінського рішення.
9. Управління за відхиленнями та економічний аналіз
10. Зв'язок економічного аналізу із управлінським обліком
11. Охарактеризуйте місце аналізу в системі наук та роль в управлінні діяльністю економічного суб’єкта.
12. 3. В чому полязає функціональна та цільова орієнтація економічного аналізу?

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв’язання вправ, тестування тощо.

Тема 2. Предмет та види економічного аналізу

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння фундаментальних понять економічного аналізу як науки й окремого напряму аналітичної роботи на підприємстві, його предмету, об'єктів та завдань.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке аналіз як наука?
2. Вимоги до користувачів аналітичною інформацією
3. Що таке ресурси?
4. Назвати принципи аналізу господарської діяльності
5. Що таке предмет економічного аналізу?
6. види економічного аналізу
5. Етапи аналізу господарської діяльності
6. Джерела аналізу

План семінару:

1. **Поняття економічного аналізу, його визначальні риси.**
2. **Предмет, об'єкт і суб'єкти економічного аналізу.**
3. **Принципи економічного аналізу.**
4. **Основні категорії економічного аналізу.**
5. **Зв'язок економічного аналізу з іншими науками.**
6. **Етапи становлення економічного аналізу.**
7. **Класифікація видів та напрямів економічного аналізу.**

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Поняття економічного аналізу, його визначальні риси.
2. Предмет, об'єкти і суб'єкти економічного аналізу.
3. Принципи економічного аналізу.
4. Основні категорії економічного аналізу.
5. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками.
6. Етапи становлення економічного аналізу.
7. Класифікація видів та напрямів економічного аналізу
8. Сформулюйте предмет та об'єкти економічного аналізу.
9. Назвіть основні види економічного аналізу та сфери застосування.
10. Охарактеризуйте принципи економічного аналізу та його ключові категорії.

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв'язання вправ, тестування тощо.

Практичні заняття:

Мета і завдання практичного заняття узагальнити теоретичні знання та набути навики практичної роботи щодо предмету, видів і напрямів економічного аналізу.

Питання для перевірки базових знань за темою практичного заняття:

1. Предмет,об’єкти і суб’єкти економічного аналізу.
2. Основні категорії економічного аналізу.
3. Основні види економічного аналізу, їх характеристика.
4. Види економічного аналізу та сфери їх застосування.
5. Ключові категорії економічного аналізу

План практичного заняття:

ЗАВДАННЯ 1. В таблиці наведені принципи економічного аналізу та їх зміст. Необхідно зв'язати наведені в таблиці принципи економічного аналізу з їх змістом. Заповнити таблицю відповідей, для цього заголовній букві, яка відповідає певному принципи поставити відповідну цифру, що відповідає його змісту (наприклад: А5).

Таблиця 1

Вихідні дані

Принцип	**Зміст принципу**
А. Конкретність	1. Витрати, пов'язані з проведенням аналізу, повинні бути істотно меншими за економічний ефект, який буде отриманий в результаті його проведення.
Б. Системність	2. Означає проведення аналізу регулярно, на постійно діючій основі для підвищення ефективності діяльності.
В. Періодичність	3. Означає обґрунтовану послідовність вивчення діяльності підприємства, сприйняття підприємства як системи, що складається з впорядкованої сукупності взаємопов’язаних елементів.
Г. Об’єктивність	4. При проведенні аналізу слід керуватися науково обгрунтованими методиками і процедурами.
Д .Економічність	5. Аналіз грунтується на реальних даних, його результати отримують конкретне кількісне вираження.
Е .Науковість	6. Означає адекватність аналітичної інформації дійсному стану об’єкта, достовірності даних та результатів аналізу

ЗАВДАННЯ 2. В таблиці наведені функції економічного аналізу та їх зміст. Необхідно зв'язати наведені в таблиці функції економічного аналізу з їх змістом. Заповнити таблицю відповідей, для цього заголовній букві, яка відповідає певній функції поставити відповідну цифру, що відповідає його змісту (наприклад: А5).

Таблиця 2

Вихідні дані

Функція економічного аналізу	**Зміст функції економічного аналізу**
А. Оціночно-діагностична	1. Передбачає прогнозування впливу на діяльність підприємства можливих змін у зовнішньому середовищі
Б. Прогностична	2. Передбачає порівняння фактичного стану досліджуваних об’єктів встановленим цілям та планам, які виражаються в

	параметричних значеннях відповідних показників
В. Пошукова	3. Передбачає порівняння відповідності наявного внутрішнього потенціалу суб’єкта господарювання умовам зовнішнього середовища та обґрунтування на цій основі ефективності існуючої стратегії підприємства, визначення його ринкової та конкурентної позиції.
Г. Контрольна	4. Передбачає аналітичне обґрунтування альтернативних управлінських рішень, виначення напрямків використання внутрішніх можливостей підприємтсва з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища.

ЗАВДАННЯ 3. В таблиці наведені види економічного аналізу та їх характеристики. Необхідно зв'язати наведені в таблиці види економічного аналізу з їх характеристикою. Заповнити таблицю відповідей, для цього заголовній букві, яка відповідає певній функції поставити відповідну цифру, що відповідає його змісту (наприклад: А5).

Таблиця 2

Вихідні дані

Функція економічного аналізу	**Зміст функції економічного аналізу**
А. Ретроспективний аналіз	1. Застосовується для дослідження економіки одного або кількох окремих підрозділів економічного суб’єкта.
Б. Маркетинговий	2. Досліджує стан та ефективність діяльності, зміни розміру і співвідношення власного та позикового капіталу підприємства.
В. Факторний	3. Застосовується для дослідження та оцінки факторів впливу на результати діяльності підприємства.
Г. Аналіз фінансової діяльності	4. Зводиться до дослідження факторних систем, які є сукупністю факторних та результативних ознак, що пов’язані причинно-наслідковими зв’язками.
Д. Функціонально-вартісний	5. Спрямований на дослідження минулих подій з метою оцінки стану і динаміки розвитку об’єкта, прогнозування перспективи та регулюючого впливу на його подальшу діяльність.
Е. Локальний	6. Передбачає дослідження ринкового середовища та виробничо-збутової діяльності економічного суб’єкта з метою оцінки їх стану, діагностики проблем та перспектив розвитку, пошуку невикористаних можливостей тощо.

Тема 3. Методи, способи і прийоми економічного аналізу

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань щодо методів і методичних прийомів економічного аналізу.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке метод і методика, процедури економічного аналізу?
2. Класифікація методів економічного аналізу
3. Що таке експертні методи?
4. Назвати статистичні методи аналізу
5. Правила елімінування
6. Логічні методи в аналізі

План семінару:

1. **Сутність методу економічного аналізу.**
2. **Класифікація методів економічного аналізу**
3. **Основні правила порівняння.**
4. **Особливості застосування статистичних методів в аналітичних дослідженнях.**
5. **Вимоги до застосування способів елімінування.**
6. **Графічні методи в економічному аналізі.**
7. **Системний підхід у побудові методики комплексного економічного аналізу.**

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Характеристика методу економічного аналізу
2. Види методів і прийомів економічного аналізу
3. Порівняння – основний метод аналізу
4. Метод елімінування
5. Використання в економічному аналізі способів пропорційного ділення, часткової участі та інтегрального способу
6. Застосування групувань в аналітичних дослідженнях
7. Використання графічного способу в аналізі господарської діяльності
8. Використання в економічному аналізі рядів динаміки
9. Використання в економічному аналізі графіків
10. Використання в економічному аналізі експертних методик

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв’язання вправ, тестування тощо.

Практичні заняття:

Мета і завдання практичного заняття узагальнити теоретичні знання та набути навики практичної роботи щодо сучасної методики економічного аналізу.

Питання для перевірки базових знань за темою практичного заняття:

1. Метод економічного аналізу.
2. Характеристика методу економічного аналізу.
3. Класифікація методів економічного аналізу.
4. Метод порівняння.
5. Методи факторного аналізу
6. Системний підхід у побудові методики комплексного економічного аналізу.
7. Загальна модель комплексного економічного аналізу.
8. Структурні елементи методики комплексного економічного аналізу.

План практичного заняття:

ЗАВДАННЯ 1. За даними таблиці проаналізувати виробництво продукції за допомогою таких показників:

- абсолютні прирости, темпи зростання і темпи приросту;
- середні темпи зростання та приросту.

Зробити висновки.

Таблиця 1

Аналіз динаміки випуску продукції

РОКИ	Обсяг випуску продукції, тис.грн.	Абсолютний приріст, тис.грн		Темп зростання, %		Темп приросту, %	
		До минулого року	До базового року	До минулого року	До базового року	До минулого року	До базового року
2014	6000						
2015	6500						
2016	6300						
2017	6750						
2018	6900						
Разом							

ЗАВДАННЯ 2. За даними товарного балансу визначити обсяг реалізованої продукції. Зробити висновки.

Таблиця 2

Товарний баланс підприємства

Складові товарного балансу підприємства	**План**	**Звіт**	**Абсолютне відхилення**
1.Залишки товарної продукції на складі на початок року, тис.грн.	500	470	
2.Товарна продукція підприємства, тис.грн			

	20000	20100	
3. Залишки товарної продукції на складі на кінець року, тис.грн.	750	800	
4.Обсяг реалізованої продукції, тис.грн.			

ЗАВДАННЯ 3. На підставі даних, наведених в таблиці, визначити вплив на зміну річного обсягу випуску продукції зміни середньої чисельності робітників, числа відпрацьованих днів одним робітником, тривалості робочого дня та середньогодинного виробітку. Розрахунок здійснити, використовуючи метод ланцюгових підстановок, метод різниці абсолютних величин, метод різниці відносних величин. Зробити висновки.

Таблиця 3

Аналіз річного обсягу випуску продукції

Показники	Базові	Звітні	Абсолютне відхилення, тис.грн.	Темп зростання,%	Темп приросту, %
1.Обсяг випуску продукції за рік, тис.грн.	76800	78800			
2.Середня чисельність робітників, чол	900	890			
3.Загальне число відпрацьованих робітниками людино-днів, тис. л.-дн.	204,3	200,25			
4. Загальне число відпрацьованих робітниками людино годин, тис. л.-год.	1552,68	1501,87			
5.Середнє число відпрацьованих днів одним робітником, дні					
6.Середня тривалість робочого дня, год					
7.Середньогодинний виробіток, грн.					

ЗАВДАННЯ 4. На підставі даних, наведених в таблиці, визначити абсолютний і відносний надлишок (нестачу) робітників. Зробити висновки.

Таблиця 4

Дані для аналізу абсолютного і відносного надлишку (нестачі) працяників

Показники	План	Фактично
1.Обсяг виробництва продукції	320	335
2.Число працівників	175	180

ЗАВДАННЯ 5. Використовуючи метод перерахунку даних, визначити вплив зміни структури продажу на зміну обсягу реалізації продукції. Зробити висновки.

Таблиця 5

Визначення впливу зміни структури продажу на зміну обсягу реалізації продукції

Види продукції	Обсяг реалізації				Фактичний обсяг за плановою структурою, тис.грн.
	За планом		Фактично		
	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	
1.Столи	5600			21,0	
2.Стільці	2200			8,0	
3.Шафи	8900			40,0	
4.Дивани	8700			31,0	
Разом			**27800**	**100,0**	

ЗАВДАННЯ 6. На підставі даних, наведених в таблиці, дати порівняльну комплексну оцінку діяльності однотипних підприємств, використовуючи метод сум та метод суми місць. Зробити висновки. Вказати суму першого за рейтингом підприємства, визначену методом суми місць.

Таблиця 6

Порівняльна комплексна оцінка однотипних підприємств

Підприємство	Показники виконання плану				Сума	Рейтинг
	з виробництва	з продажу	по витратах	з прибутку		
A	95	90	96	85	?	?
B	92	95	95	90	?	?
C	90	95	100	96	?	?
D	90	100	80	100	?	?
Коефіцієнт значущості показника	2	3	2	1	-	-

ЗАВДАННЯ 7. Використовуючи способи елімінування та вихідні дані, розрахувати вплив кількісного і якісного фактора (чинника) на відхилення узагальненого (результативного) показника. Скласти відповідну аналітичну таблицю. Зробити висновки.

Тема 4. Інформаційна база економічного аналізу та використання персональних комп'ютерів

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань щодо інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке інформація?
2. Вимоги до інформації
3. Що таке інформаційна діяльність?
4. Назвати бухгалтерську інформацію
5. Етапи формування інформації
6. Джерела інформації для аналізу господарської діяльності.

План семінару:

1. **Суть, значення та вимоги до інформаційної діяльності: сутність та принципи**
2. **Вимоги до інформаційного забезпечення економічного аналізу**
3. **Суть, значення та вимоги до фінансової інформації**
4. **Структура балансу підприємства**
5. **Звіт про фінансові результати як джерело фінансового аналізу**
6. **Звіт про рух грошових коштів**
7. **Звіт про власний капітал та Примітки до звітності**

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Системи економічної інформації
2. Інформатизація суспільства
3. Законодавство про інформацію
4. Інформаційна діяльність: сутність та принципи
5. Вимоги до інформаційного забезпечення економічного аналізу

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв'язання вправ, тестування тощо.

Практичні заняття:

Мета і завдання практичного заняття узагальнити теоретичні знання та набути навики практичної роботи щодо інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності.

Питання для перевірки базових знань за темою практичного заняття:

1. Інформація як важливий ресурс сучасної ринкової економіки.

2. Система інформаційного забезпечення підприємств. Гласність і конфіденційність інформації.

3. Характеристика і класифікація найважливіших видів інформації на підприємстві.

4. Поділ інформації на табличну, графічну і текстову.

5. Інші підходи до класифікаційних даних.

6. Перевірка достовірності джерел інформації, які використовуються в аналізі.

7. Перевірка за зовнішніми прикметами (за формою) і за змістом.

8. Звітність як основне джерело інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності.

9. Методи перевірки якості звіту підприємства.

10. Сучасні автоматизовані інформаційні системи та їх використання в економічному аналізі й управлінні.

План практичного заняття:

ЗАВДАННЯ 1. Наведені показники діяльності підприємства «Альфіна» за два роки:

Показники	Минулий рік	Звітний рік
Середньооблікова чисельність робітників, осіб	100	120
Середньорічний виробіток продукції одним робітником, тис. грн	4	5
Кількість відпрацьованих днів одним робітником за рік, дн.	200	208,3
Середня тривалість робочого дня, год.	8	7,5

За даними таблиці :

1. Розрахувати показники виробітку продукції: середньоденний і середньогодинний на одного робітника та обсяг випуску товарної продукції.

2. Порівняти подані й розраховані показники діяльності підприємства з попереднім періодом. Результати оформити у вигляді таблиці.

3. Зробити висновки.

ЗАВДАННЯ 2. Згрупувати у правильному порядку принцип формування економічної інформації та його сутність.

Таблиця 2

Принципи формування економічної інформації

Принцип	Сутність принципу
1. Узгодженість інформації	А. Забезпеченість споживачів якісною інформацією (об'єктивною, точною, своєчасною, ін.) повинна здійснюватись з дотриманням конфіденційності згідно з нормативно-правовими актами
2. Інтеграція елементів системи економічної	Б. Загальнодержавна система збору й обробки економічної інформації повинна будуватися та функціонувати на основі широкого

інформації	використання балансового методу, оскільки це дає змогу забезпечити узгодженості потреб у ресурсах і джерелах їхнього надходження, попиту й пропозицій та ін.
3. Об'єктивність інформації	В. Отримання оперативної інформації для прийняття на її основі оперативних управлінських рішень повинно забезпечуватись обмеженою, але достатньою для аналітичних потреб кількістю показників
4. Оптимальності, раціональності інформаційного потоку	Г. При створенні та функціонуванні системи первинного обліку та звітності повинні враховуватися методологічні вимоги користувачів до інформації для вирішення їхніх задач
5. Єдність первинної інформації	Д. Реєстрація кожного з фактів господарської діяльності повинна відбуватись у момент їхнього здійснення та незалежно від того, хто, де та коли й для чого буде використовувати цю первинну інформацію як органічну частину загальної інформаційної системи
6. Загальна корисність інформації	Е. Відображення економічних процесів повинно забезпечуватись об'єктивною інформацією
7. Методологічна єдність статистичної інформації для вирішення аналітичних задач на ієрархічних рівнях національної економіки та на підприємстві	Є. Економічна інформація повинна забезпечувати єдність облікових, нормативних і планових даних суб'єктів господарювання всіх форм власності, тобто вона повинна бути уніфікованою, здатною до інтеграції в світові господарські процеси, що досягається впровадженням єдиних форм звітності, які наближені до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності
8. Єдність облікових, нормативних та планових даних	Ж. При системному підході до створення інформаційного забезпечення менеджменту потрібно досягати зменшення витрат на його створення, попереджати різночитання, неузгодженість та ін.
9. Відповідальності за інформацію	З. Раціональне використання всіма суб’єктами господарювання даних зі загальнодержавної системи збору та обробки інформації, яка поєднується з завданнями, що вирішуються в умовах автоматизованих систем управління галузями, регіонами та підприємствами на підставі дотримання ними принципу «методологічної, організаційної й технологічної єдності інформації»

ЗАВДАННЯ 3. Згрупувати у правильному порядку вимогу до економічної інформації та її сутність.

Таблиця 3

Вимоги, які висуваються до економічної інформації

Вимога	Сутність
1. Зіставність і стабільність	А. Передбачає, що оцінка інформації, проведена різними експертами, повинна привести до однакових результатів.
2. Корисність	Б. Інформації характеризується її безпристрасністю щодо різних груп користувачів, вона не націлена на отримання завчасно заданого результату.
3. Переважання економічного змісту над формою	В. Надання користувачам тільки тієї інформації, яка не завдасть шкоди підприємству з боку конкурентів. Для цього має бути налагоджений строгий контроль за розповсюдженням інформації серед зовнішніх користувачів, а також за змістом і характером звітної інформації.

4. Доречність	Г. Важлива умова забезпечення її доречності. Суттєвість означає значимість інформації у відпрацюванні і прийнятті відповідних рішень.
5. Нейтральність	Д. Полягає в її здатності впливати на прийняття рішень користувачів, допомагаючи їм оцінювати отримані результати та прогнозувати майбутні події. Інформація вважається доречною, якщо вона своєчасна, суттєва і має цінність для складання прогнозів та оцінювання результатів на базі звітних показників минулих років і поточного періоду.
6. Своєчасність	Е. Означає відображення інформації з позиції економічної сутності операції, а не її юридичної форми, яка може передбачати інше трактування.
7. Цінність	Є. Основна вимога до якості інформації, що означає можливість використання її для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Для дотримання цієї вимоги необхідно, щоб інформація була доречною, достовірною (надійною), зрозумілою і зіставною.
8. Доступність і зрозумілість	Ж. Запорука проведення ефективного економічного аналізу і прийняття обґрунтованих рішень. При цьому зіставність означає можливість порівняння даних за об'єктами, різними джерелами, обсягом, у часі (за декількома періодами) і у просторі (з іншими підприємствами, регіонами, країнами).
9. Достовірність (надійність)	З. Досягається насамперед за рахунок стабільності методик розрахунку й аналізу, які застосовуються. Наприклад, дотримання вимог зіставності інформації дає змогу порівняти показники звітності підприємства з даними інших підприємств, що у свою чергу вимагає використання однакового понятійного апарату, одиниць виміру, методики обробки даних, строків звітності, відповідності стандартам звітності та міжнародної комерційної практики.
10. Конфіденційність	И. Означає можливість використання її для оцінки результатів (англ. feedback value) діяльності та прогнозування (англ. predictive value) тенденцій перспективного розвитку підприємства.
11. Зіставність інформації у часі	І. Основна вимога до економічної інформації. Вона означає, що інформація мас об'єктивно та повною мірою відображати сутність предмета чи явища, процесів, які вивчаються.
12. Суттєвість	Ї. Інформація має бути доступною для сприйняття різними групами користувачів, аналітиків, бути однозначною, чіткою і без зайвої деталізації.
13. Правдивість	Й. Отримання та подання інформації без затримки у чітко встановлені строки. Отже, своєчасність інформації означає уміння задовольнити інтереси її користувачів у потрібний момент або до певного строку.
14. Можливість перевірки	К. Полягає в її високій якості, об'єктивному відображенні господарської діяльності, відсутності суттєвих помилок або пристрасних оцінок. Для цього інформація має бути правдивою, забезпечувати можливість перевірки і нейтральність, в ній має переважати економічний зміст над юридичною формою.

ЗАВДАННЯ 4. Знайти правильне трактування відповідної функції інформаційної діяльності (табл. 4).

Таблиця 4

Функції інформаційної діяльності

Вимога	Сутність
1. Вирішення програмно-методологічних питань	А. Це ліквідація використаної і непотрібної в подальшому інформації.
2. Одержання інформації	Б. Полягає в постановці завдань інформаційної діяльності в частині методології і практики. Це стосується розробки програми названої діяльності, зокрема формулювання мети, завдань, складання плану інформаційного забезпечення, визначення інформаційних джерел, методів і способів збирання, обробки, використання інформації тощо.
3. Використання інформації	В. Обнародування, реалізація у встановленому законом порядку документованої або публічно оголошуваної інформації.
4. Поширення інформації	Г. Це задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави.
5. Зберігання інформації	Д. Це набуття, придбання, нагромадження відповідно до чинного законодавства України документованої або публічно оголошуваної інформації громадянами, юридичними особами чи державою.
6. Вилучення із обігу та знищення даних	Е. Це забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв.

ЗАВДАННЯ 5. Визначте, які документи належать до відповідного джерела інформації (табл. 5).

Таблиця 5

Джерела інформації для проведення економічного аналізу

Джерело	Характеристика джерела (документів)
1. Нормативно-планове джерело	А. Це документи, що регулюють господарську діяльність, а також дані, які характеризують зміну зовнішнього середовища функціонування підприємства. До них належать: офіційні документи, господарсько-правові документи, науково-технічна інформація, технічна і технологічна документація, матеріали спеціальних обстежень стану виробництва на окремих робочих місцях, інформація про основних контрагентів підприємства, про основних конкурентів, про стан ринку матеріальних ресурсів, про стан ринку капіталу, про стан фондового ринку тощо.
2. Джерела інформації облікового характеру	Б. Використовують для поглибленого вивчення тенденції основних показників і факторів, що формують їхній рівень.
3. Дані статистичного обліку і звітності підприємства	В. Це всі дані, що містяться в документах бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку, а також у звітності всіх видів, у первинній обліковій документації.
4. Дані оперативного обліку і звітності	Г. Усі типи планів, які розробляють на підприємстві (перспективні, поточні, оперативні), а також нормативні матеріали, кошториси, цінники, проектні завдання і т. ін.

5. Поза облікові джерела інформації	Д. Сприяють більш оперативному порівняно із статистикою або бухгалтерським обліком забезпеченню аналізу необхідними даними (наприклад, про виробництво і відвантаження продукції, про стан виробничих запасів) і тим самим створюють умови для підвищення ефективності аналітичних досліджень. До них належать економічний паспорт підприємства, в якому накопичують дані про результати господарської діяльності за кілька років.

Тема 5. Аналіз виробничої діяльності та ринкових можливостей підприємства

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань щодо аналізу виробничої діяльності підприємства та його ринкових можливостей.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке виробнича діяльність?
2. Фактори виробництва
3. Що таке результат виробничої діяльності?
4. Назвати приклади виробничих потужностей підприємства
5. Назвати методи економічного аналізу виробничої діяльності підприємства
6. Джерела інформації для аналізу виробничої діяльності.
7. Завдання аналізу виробництва і реалізації продукції
8. Назвати резерви збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг).

План семінару:

1. **Значення і завдання аналізу виробничої діяльності підприємства.**
2. **Загальна схема і етапи аналізу виробничої діяльності підприємства.**
3. **Суть, значення та вимоги до інформаційного забезпечення аналізу виробничої діяльності**
4. **Аналіз виробництва продукції за асортиментом і номенклатурою**
5. **Аналіз сортності**
6. **Аналіз якості продукції**
7. **Аналіз ритмічності виробництва**
8. **Аналіз ринкових можливостей підприємства**

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Значення і завдання аналізу виробництва продукції, робіт і послуг.
2. Загальна схема і послідовність проведення аналізу.
3. Інформаційна база аналізу виробництва продукції, її характеристика.
4. Аналіз обсягу виробництва продукції в натуральному і вартісному вираженні.
5. Аналіз ритмічності виробництва. Причини можливих порушень виробничого ритму.
6. Аналіз якості продукції, робіт і послуг.
7. Аналіз виробничого браку підприємства.
8. Аналіз зовнішніх претензій до якості продукції.
9. Оцінка попиту на продукцію і послуги підприємства.
10. Аналіз портфелю замовлень, єдності ринку для обгрунтування плану випуску та реалізації продукції.
11. Система показників і чинників, що визначають рівень попиту на продукцію і послуги
12. Аналіз окремих ринків збуту продукції, діючих цін та систем розподілу товарів.
13. Аналіз конкурентоздатності продукції, коньюктури ринку і ризику пропозиції нових товарів.

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв’язання вправ, тестування тощо.

Практичні заняття:

Мета і завдання практичного заняття узагальнити теоретичні знання та набути навики практичної роботи щодо аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) підприємства.

Питання для перевірки базових знань за темою практичного заняття:

1. Значення і завдання аналізу виробництва продукції, робіт і послуг.
2. Загальна схема і послідовність проведення аналізу.
3. Чинники виробництва продукції.
4. Інформаційна база аналізу.
5. Аналіз обсягу виробництва продукції в натуральному і вартісному вираженні.
6. Аналіз динаміки обсягу виробництва продукції.
7. Аналіз впливу екстенсивних та інтенсивних чинників на обсяг виробництва, методика їх розрахунку.
8. Аналіз асортименту продукції, аналіз впливу асортиментно-структурних зрушень на показники підприємства.
9. Аналіз ритмічності виробництва. Причини можливих порушень виробничого ритму.
10. Аналіз якості продукції, робіт і послуг.
11. Аналіз виробничого браку підприємства.
12. Аналіз зовнішніх претензій до якості продукції. Потенційні можливості зростання обсягів виробництва продукції.
13. Оцінка попиту на продукцію і послуги підприємства.
14. Аналіз портфелю замовлень, єдності ринку для обгрунтування плану випуску та реалізації продукції.
15. Система показників і чинників, що визначають рівень попиту на продукцію і послуги
16. Аналіз окремих ринків збуту продукції, діючих цін та систем розподілу товарів.
17. Аналіз конкурентноздатності продукції, коньюктури ринку і ризику пропозиції нових товарів.

План практичного заняття:

ЗАВДАННЯ 1. Використовуючи вихідні дані, проаналізувати динаміку обсягів виконаних робіт. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 1

Аналіз динаміки обсягів виконаних робіт

Показники	За попередній період	Звітний період		Відхилення (+,-) фактичного обсягу проти			
		план	фактично	абсолютне, тис.грн		відносне, %	
				попереднього періоду	плану	попереднього періоду	плану

ЗАВДАННЯ 2. Дати оцінку доцільності прийняття додаткового замовлення з нижчою ціною реалізації за умови, що договірне замовлення на початок року склало 2500 од. за ціною 200 грн. за одиницю. Але через банкрутство одного із замовників воно скоротилося на до 2000 одиниць. Пошук нових ринків збуту передбачає оцінку

доцільності прийняття нового замовлення на 300 од. за ціною 170 грн. за одиницю. Наскільки вигідним буде це замовлення, якщо змінні витрати на одиницю виробу складають 85 грн., а сумарні постійні витрати складають 10000 грн.

ЗАВДАННЯ 3. За даними таблиці зробити аналіз обгрунтованості та напруженості договірних зобов'язань; охарактеризувати узгодженість сформованого портфеля замовлень з виробничими можливостями підприємства; обчислити коефіцієнти напруженості поставок та виконання договірних зобов'язань за строками, зробити аналітичні висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 2

Аналіз напруженості завдань з виробництва продукції

Період	Договірне зобов'язання, тис.грн	Фактичні поставки за договором, тис.грн.	Виконання договірних зобов'язань, %	Виробнича потужність, тис.грн.	Договірне зобов'язання до виробничої потужності, %	Фактичні поставки до виробничої потужності, %
I	600	590		650		
II	600	600		650		
III	610	560		650		
IV	620	640		650		
РІК						

ЗАВДАННЯ 4. За даними таблиці обчислити вплив структурних зрушень на зміну обсягу виробництва продукції. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 3

Вихідні дані для аналізу

Продукція	Обсяг випуску продукції, грн.		Структура випуску продукції, %		Фактичний випуск при плановій структурі, грн.	Зміна обсягу продукції через зміну структури, грн	Зараховується у виконання плану по структурі, грн.
	план	факт	план	факт			
Шафи	9000	9040					
Блоки дверні	8000	8050					
Столи кухонні	3230	3390					
Стільці	3000	3200					
Крісла	1000	900					
РАЗОМ	**24230**	**24580**					

ЗАВДАННЯ 5. За даними таблиці дати оцінку виконання завдань за асортиментом продукції та проаналізувати ступінь оновлення продукції на підприємстві. Зробити висновки.

Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 4

Вихідні дані для аналізу

Виріб	Випуск продукції, тис.грн.				Продукція, зарахована у виконання плану за асортиментом, тис.грн.
	минулий рік	план	фактично	виконання плану, %	
А	60	70	80		
Б	30	30	30		
В	40	40	70		
Г	70	50	40		
Д	80	-	60		
Е	100	110	90		
Є	-	100	40		
РАЗОМ					

ЗАВДАННЯ 6. За даними таблиці проаналізувати ритмічність виробництва продукції за рік та обчислити коефіцієнти ритмічності і аритмічності. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 5

Вихідні дані для аналізу ритмічності

Період	Випуск продукції				Виконання плану, %	Продукція зарахована у плановий ритм	
	План		Фактично			тис.грн.	%
	тис.грн.	%	тис.грн.	%			
I	280		240				
II	310		260				
III	310		400				
IV	340		480				
РІК	1240		1380				

ЗАВДАННЯ 7. За даними таблиці визначити показники сортності продукції і проаналізувати виконання планових завдань за якістю. Зробити висновки.
Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 6

Аналіз сортності продукції

Сорт	Ціна виробу грн.	План			Фактично		
		кіль кість виробів, шт.	кількість виробів у перерахунку на ціну 1 сорту	Сортність грн.	кіль кість виробів, шт.	кількість виробів у перерахунку на ціну 1 сорту	Сорт ність, грн.
1	30	8000			10200		
2	25	1500			1200		
3	18	500			600		
Разом	х	10000			12000		

Тема 6. Аналіз виробничих ресурсів та ефективності їх використання

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань щодо аналізу виробничих ресурсів та ефективності їх використання.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке ресурси?
2. Види ресурсів
3. Що таке аналіз виробничого потенціалу?
4. Назвати послідовність етапів аналізу виробничих ресурсів
5. Що таке ефективність та інтенсивність?
6. Назвати показники ефективності
7. Джерела інформації для аналізу виробничих ресурсів.
8. Завдання аналізу виробничих ресурсів підприємства.

План семінару:

1. **Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу трудових ресурсів.**
2. **Аналіз забезпеченості підприємства трудовими кадрами.**
3. **Аналіз ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві.**
4. **Зміст, завдання та основні напрямки аналізу довгострокових активів підприємств.**
5. **Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами.**
6. **Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві**
7. **Аналіз забезпеченості виробництва продукції матеріальними ресурсами**
8. **Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів.**

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу трудових ресурсів.
2. Система показників для аналізу трудових ресурсів підприємства, особливості їх розрахунку.
3. Аналіз впливу факторів на показники обсягу виробництва підприємства.
4. Методика виявлення резервів збільшення обсягів виробництва за рахунок забезпечення трудовими ресурсами та ефективності їх використання.
5. Зміст, завдання та основні напрямки аналізу довгострокових активів підприємств.
6. Аналіз складу і структури довгострокових активів.
7. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами.
8. Аналіз руху та технічного стану основних засобів.
9. Аналіз виробничої потужності підприємства.
10. Аналіз ефективності використання основних засобів (довгострокових активів).
11. Зміст, завдання та основні напрямки аналізу використання матеріальних ресурсів.
12. Аналіз забезпеченості виробництва продукції матеріальними ресурсами.
13. Аналіз загальної та питомої матеріаломісткості.
14. Аналіз забезпеченості підприємства окремими видами матеріальних ресурсів.

15. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів.

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв'язання вправ, тестування тощо.

Практичні заняття:

Мета і завдання практичного заняття узагальнити теоретичні знання та набути навики практичної роботи щодо аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці та виявлення резервів.

Питання для перевірки базових знань за темою практичного заняття:

16. Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу трудових ресурсів.
17. Система показників для аналізу трудових ресурсів підприємства, особливості їх розрахунку.
18. Аналіз впливу факторів на показники обсягу виробництва підприємства.
19. Методика виявлення резервів збільшення обсягів виробництва за рахунок забезпечення трудовими ресурсами та ефективності їх використання.
20. Зміст, завдання та основні напрямки аналізу довгострокових активів підприємств.
21. Аналіз складу і структури довгострокових активів.
22. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами.
23. Аналіз руху та технічного стану основних засобів.
24. Аналіз виробничої потужності підприємства.
25. Аналіз ефективності використання основних засобів (довгострокових активів).
26. Зміст, завдання та основні напрямки аналізу використання матеріальних ресурсів.
27. Аналіз забезпеченості виробництва продукції матеріальними ресурсами.
28. Аналіз загальної та питомої матеріаломісткості.
29. Аналіз забезпеченості підприємства окремими видами матеріальних ресурсів.
30. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів.

План практичного заняття:

ЗАВДАННЯ 1. Використовуючи вихідні додаткові дані, проаналізувати рух персоналу. Зробити висновки.

Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 1

Аналіз руху працівників

Показники	Базовий рік	Звітний рік	Зміна (+, -)

1.Спискова чисельність персоналу на початок року	236	248	
2.Прийнято, чол.	48	58	
3.Звільнено, чол. всього, в т. ч. - за власним бажанням - за порушення трудової дисципліни	 44 24 3	 48 29 5	
4.Спискова чисельність на кінець року			
5.Коефіцієнт обороту: - з прийому, %; - за звільненням, %; - плинності, %			

ЗАВДАННЯ 2. На підставі даних, наведених в таблиці, визначити абсолютний і відносний надлишок (нестачу) працівників. Зробити висновки.

Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 2

Дані для розрахунку абсолютного і відносного надлишку (нестачі) працівників

Показники	План	Фактично	Зміна (+, -)
1.Обсяг товарної продукції, тис.грн	75800	77800	
2.Чисельність промислово-виробничого персоналу, чол	900	910	

ЗАВДАННЯ 3. Використовуючи дані таблиці, визначити фонд робочого часу працівників підприємства та розрахувати вплив на зміну фонду робочого часу зміни середньорічної чисельності робітників, зміни числа днів, відпрацьованих одним робітником та зміни середньої тривалості робочого дня. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 3

Аналіз використання робочого часу

Показники	Минулий рік	Звітний період	Відхилення (+;-)
1.Середньорічна чисельність робітників, чол.	3915	4040	
2.Відпрацьовано за рік одним робітником - днів	205	216	
- годин	1552	1648	
3.Середня тривалість робочого дня, год.			

4.Фонд робочого часу, тис.год.			

ЗАВДАННЯ 4. Використовуючи вихідні дані, розрахувати показники продуктивності праці та вплив їх зміни на обсяги виконаних робіт. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 4

Аналіз показників продуктивності праці та обсягів виконаних робіт

Показники	Попередній період	Звітній період	Зміна (+, -)
1.Середньоспискова чисельність персоналу, чол.			
2.Продуктивність праці, грн.			
3.Обсяги виконаних робіт, тис.грн. в т. ч. за рахунок змін:			
а) чисельності працюючих;			
б) продуктивності праці			

ЗАВДАННЯ 5. Використовуючи одержані дані, розрахувати вплив втрат робочого часу та середньогодинного виробітку на середньорічну продуктивність праці і обсягу виробництва. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 5

Аналіз використання робочого часу

Показники	Відхилення факторів від плану	Вплив на	
		Продуктивність праці одного робітника (працівника) за півріччя	Обсяг товарної продукції
Кількість відпрацьованих днів			
Продовженість робочого дня			
Середньогодинна продуктивність праці			
Разом			

ЗАВДАННЯ 6. Використовуючи дані таблиці розрахувати абсолютну і відносну зміну фонду оплати праці. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 6

Аналіз фонду оплати праці

Показники	План	Фактично	Відхилення (+;-)	
			Абсолютне, тис.грн	Відносне, %
1.Обсяг виробництва продукції, тис.грн.	110000	159500		
2.Фонд оплати праці, тис.грн.	67100	94105		
3.Норматив приросту фонду оплати праці на кожний % приросту виробництва	0,25	0,25		

ЗАВДАННЯ 7. На підставі даних, наведених в таблиці, визначити вплив на зміну фонду оплати праці зміни середньоспискової чисельності персоналу і зміни середньорічної заробітної плати. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 7

Факторний аналіз фонду оплати праці

Показники	Минулий період	Звітний період	Зміна (+, -)
1.Середньоспискова чисельність персоналу, чол.	103	105	
2. Середньорічна заробітна плата, грн.	750	790	
3. Фонд оплати праці, тис.грн. в т. ч. за рахунок змін:	77250	82950	
а) чисельності працюючих;			
б) середньорічної заробітної плати			

ЗАВДАННЯ 8. За даними балансу проаналізувати знос основних фондів та ступінь придатності їх до експлуатації. Зробити висновки.
Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 8

Аналіз зносу основних фондів

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Зміна (+, -)

1.Початкова вартість основних засобів, тис. грн.			
2.Зношення основних засобів під час їх експлуатації, тис. грн.			
3.Ступінь зносу основних засобів, %			
4.Ступінь придатності основних засобів, %			

ЗАВДАННЯ 9. Використовуючи дані ф.1 і ф.2, проаналізувати амортизаційну віддачу необоротних активів підприємства. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 9

Розрахунок амортизаційної віддачі необоротних активів

Показники	Минулий період	Звітний період	Відхилення, (+;-)
1.Обсяг виробленої продукції, (робіт, послуг) без ПДВ та акцизного збору,тис. грн.			
2.Амортизація основних фондів та нематеріальних активів, тис. грн.			
3.Коефіцієнт амортизаційної віддачі			

ЗАВДАННЯ 10. Використовуючи вихідні дані розрахувати показники фондовіддачі та вплив їх зміни на обсяги виконаних робіт. Зробити висновки.

Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 10

Аналіз показників фондовіддачі та обсягів виконаних робіт

Показники	За попередній період	За звітний період	Відхилення (+,-)
1.Середньорічна вартість основних промислових фондів, тис. грн.			
2.Фондовіддача, грн.			
3.Обсяги виконаних робіт, тис. грн., в т. ч. за рахунок змін:			
а) фондовіддачі			
б) вартості основних фондів			

ЗАВДАННЯ 11. Використовуючи вихідні дані таблиці оцінити забезпеченість потреби матеріальних ресурсів договорами і фактичне їх виконання. Зробити

висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 11

Оцінка виконання договорів поставок

Матеріали	Планова потреба, т	Укладено договорів,т	Забезпеченість потреби договорами, %	Надійшло від постачальників, т	Виконання договорів, %
А	47000	44700		41900	
Б	4490	4365		4432	
В	1200	1050		990	

ЗАВДАННЯ 12. Використовуючи вихідні додаткові дані і дані ф.2, розрахувати показники матеріаловіддачі та вплив їх зміни на обсяги виконаних робіт. Зробити висновки.

Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 12

Аналіз показників матеріаловіддачі та обсягів виконаних робіт

Показники	За попередній період	За звітний період	Відхилення (+,-)
1.Вартість матеріальних витрат,тис. грн.			
2.Матеріаловіддача, грн.			
3.Обсяги виконаних робіт, тис. грн. в т. ч. за рахунок змін:			
а) матеріаловіддачі			
б) матеріальних витрат			

ЗАВДАННЯ 13. Використовуючи вихідні дані таблиці визначити матеріаловіддачу і матеріаломісткість товарної продукції, абсолютне і відносне відхилення. Зробити висновки.

Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 13

Аналіз показників ефективності використання матеріальних ресурсів

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення, тис.грн.	Відносне відхилення, %

		План	Факт	Від плану	Від минулого року	Від плану	Від минулого року
1.Вартість продукції,тис.грн	24000	25000	25100				
2.Матеріальні витрати,тис.грн	18960	19250	19076				
3.Матеріаломісткість продукції,грн.							
4.Матеріаловіддача,грн							

ЗАВДАННЯ 14. Використовуючи дані таблиці розрахувати вплив на зміну обсягу виробництва зміни матеріальних витрат та зміни матеріаловіддачі. Зробити висновки.

Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 14

Аналіз впливу зміни матеріальних витрат та зміни матеріаловіддачі на обсяги виробництва

Показники	План	Факт	Абсо-лютне відхи-лення (+,-)	Темп зроста-ння	Темп при-росту
1.Вартість матеріальних витрат, тис. грн.					
2.Матеріаловіддача, грн.					
3.Обсяги виконаних робіт, тис. грн., в т. ч. за рахунок змін:					
а) матеріальних витрат;					
б) матеріаловіддачі					

Тема 7. Аналіз витрат на виробництво і реалізацію продукції

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань щодо аналізу витрат на виробництво і реалізацію продукції.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке витрати?
2. Структура і класифікація витрат підприємства
3. Що таке інформаційне забезпечення аналізу витрат на виробництво і реалізацію продукції?
4. Назвати основні показники для аналізу витрат на виробництво і реалізацію продукції.
5. Етапи формування інформації для прийняття управлінських рішень.
6. Джерела інформації для аналізу витрат на виробництво і реалізацію продукції.
7. Завдання аналізу витрат на виробництво і реалізацію продукції.

План семінару:

1. **Завдання та інформаційне забезпечення аналізу витрат на виробництво і реалізацію продукції.**
2. **Аналіз витрат на виробництво продукції за елементами витрат.**
3. **Аналіз собівартості товарної продукції за статтями калькуляції.**
4. **Виявлення потенційних можливостей зниження собівартості виробленої продукції та підрахунок резервів**
5. **Оперативний аналіз втрат від браку продукції.**
6. **Виявлення резервів зниження собівартості виробництва і реалізації продукції**

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Система показників витрат.
2. Загальна схема формування витрат на виробництво продукції.
3. Аналіз витрат на виробництво продукції за елементами витрат.
4. Аналіз загальних показників собівартості виробленої продукції.
5. Аналіз виробничих витрат на 1 грн. продукції за цінами продажу.
6. Аналіз собівартості товарної продукції за статтями калькуляції.
7. Особливості аналізу собівартості за статтями: матеріали, покупні напівфабрикати і заробітна плата виробничих робітників.
8. Аналіз витрат, не включених у собівартість продукції підприємства: адміністративних витрат і витрат на збут продукції.
9. Оперативний аналіз собівартості продукції.
10. Щоденний контроль собівартості продукції шляхом аналізу відхилень від поточних норм.
11. Оперативний аналіз втрат від браку продукції.
12. Виявлення потенційних можливостей зниження собівартості виробленої продукції та підрахунок резервів.

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв'язання вправ, тестування тощо.

Практичні заняття:

Мета і завдання практичного заняття узагальнити теоретичні знання та набути навики практичної роботи щодо аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання, виявлення резервів.

Питання для перевірки базових знань за темою практичного заняття:

1. Завдання та інформаційне забезпечення аналізу витрат виробництва продукції.
2. Система показників витрат.
3. Загальна схема формування витрат на виробництво продукції.
4. Аналіз витрат на виробництво продукції за елементами витрат.
5. Аналіз загальних показників собівартості виробленої продукції.
6. Аналіз виробничих витрат на 1 грн. продукції за цінами продажу.
7. Аналіз собівартості товарної продукції за статтями калькуляції.
8. Особливості аналізу собівартості за статтями: матеріали, покупні напівфабрикати і заробітна плата виробничих робітників.
9. Аналіз витрат, не включених у собівартість продукції підприємства: адміністративних витрат і витрат на збут продукції.
10. Оперативний аналіз собівартості продукції.
11. Щоденний контроль собівартості продукції шляхом аналізу відхилень від поточних норм.
12. Оперативний аналіз втрат від браку продукції.
13. Виявлення потенційних можливостей зниження собівартості виробленої продукції та підрахунок резервів.

ЗАВДАННЯ 1. Використовуючи дані ф.2, проаналізувати структуру і динаміку операційних витрат. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 1

Аналіз структури і динаміки операційних витрат

Показники	Попередній період	Звітний період	Зміна (+,-)
1.Матеріальні затрати - в сумі - в %			
2.Витрати на оплату праці - в сумі - в %			
3.Відрахування на соціальні заходи - в сумі - в %			
4.Амортизація			

- в сумі - в %			
5.Інші операційні витрати - в сумі - в %			
Разом			

ЗАВДАННЯ 2. За даними підприємства вивчити структуру собівартості за елементами витрат і дати оцінку змінам частки окремих статей. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 2

Аналіз структуру собівартості за елементами операційних витрат

Елементи витрат	Минулий рік		Звітний рік	
	сума, тис. грн.	частка, %	сума, тис. грн.	частка, %
1. Матеріальні витрати, в тому числі:				
- Електроенергія				
- Паливо				
- Інші				
2. Витрати на оплату праці				
3. Відрахування на соціальні заходи				
4. Амортизація				
5. Інші операційні витрати				
Р а з о м				

ЗАВДАННЯ 3. Використовуючи дані таблиці провести аналіз витрат на 1 грн. товарної продукції. Визначити вплив на відхилення фактичних витрат від планових таких чинників:

а) зміни структури асортименту виготовленої продукції;

б) зміни рівня витрат у собівартості окремих її видів;

в) зміни цін на продукцію.

Зробити висновки.

Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 3

Аналіз витрат на 1 грн. продукції

Показники	**План**	**Фактичний випуск продукції**			**Факт**
		планові норми і планові ціни	в планових цінах	чинні ціни на матеріали і планові на продукцію	
1.Обсяг продукції, тис.грн.	4200	4235	4235	4235	4250
2.Собівартість продукції, тис.грн.	3392	3432	3479	3573	3573
3.Витрати на 1 грн. продукції					

Тема 8. Аналіз фінансових результатів та рентабельності

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань щодо аналізу фінансових результатів та рентабельності.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке фінансова діяльність?
2. Вимоги до інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів та рентабельності.
3. Завдання аналізу фінансових результатів та рентабельності.
4. Види і показники фінансових результатів
3. Що таке рентабельність?
4. Назвати показники рентабельності
5. Методи аналізу фінансових результатів та рентабельності
6. Пошук резервів підвищення прибутковості діяльності підприємства.

План семінару:

1. **Суть, завдання та основні напрями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.**
2. **Вимоги до інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів та рентабельності.**
3. **Звіт про фінансові результати як джерело аналізу фінансових результатів та рентабельності.**
4. **Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції**
5. **Факторний аналіз рентабельності.**
6. **Підрахунок резервів зростання прибутку та рентабельності.**

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Суть, завдання та основні напрями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.
2. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.
3. Місце прибутку в системі вартісних узагальнюючих показників та стимулюванні економічної ефективності роботи підприємства.
4. Структурно-логічна схема формування фінансових результатів підприємства.
5. Аналіз фінансових результатів від операційної діяльності підприємства.
6. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг).
7. Пошук та оцінка резервів збільшення прибутку від реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг).
8. Аналіз фінансових результатів від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Аналіз розподілу прибутків.
9. Аналіз відносних показників прибутковості підприємства.
10. Система показників рентабельності підприємства.
11. Факторний аналіз рентабельності капіталу.
12. Факторний аналіз рентабельності реалізації продукції.
13. Факторний аналіз рентабельності окремих видів продукції.
14. Підрахунок резервів зростання прибутку та рентабельності.

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв'язання вправ, тестування тощо.

Практичні заняття:

Мета і завдання практичного заняття узагальнити теоретичні знання та набути навики практичної роботи щодо аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання, виявлення резервів.

Питання для перевірки базових знань за темою практичного заняття:

15. Суть, завдання та основні напрями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.
16. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.
17. Місце прибутку в системі вартісних узагальнюючих показників та стимулюванні економічної ефективності роботи підприємства.
18. Структурно-логічна схема формування фінансових результатів підприємства.
19. Аналіз фінансових результатів від операційної діяльності підприємства.
20. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг).
21. Пошук та оцінка резервів збільшення прибутку від реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг).
22. Аналіз фінансових результатів від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Аналіз розподілу прибутків.
23. Аналіз відносних показників прибутковості підприємства.
24. Система показників рентабельності підприємства.
25. Факторний аналіз рентабельності капіталу.
26. Факторний аналіз рентабельності реалізації продукції.
27. Факторний аналіз рентабельності окремих видів продукції.
28. Підрахунок резервів зростання прибутку та рентабельності.

План практичного заняття:

ЗАВДАННЯ 1. За даними ф. 2 "Звіт про фінансові результати" (Звіт про сукупний дохід) проаналізувати рівень, динаміку і структуру фінансових результатів. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 1

Аналіз фінансових результатів

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення від минулого року
1.Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції			
2.Собівартість реалізованої продукції			
3.Валовий прибуток (збиток) від реалізації			
4.Інші операційні доходи			
5.Адміністративні витрати			
6.Витрати на збут			
7.Інші операційні витрати			
8.Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)			
9.Дохід від участі в капіталі			
10. Інші фінансові доходи			
11.Інші доходи			
12.Фінансові витрати			
13.Втрати від участі в капіталі			
14.Інші витрати			
15.Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)			
16. Витрати (дохід) з податку на прибуток			
17. Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування			
14.Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)			

ЗАВДАННЯ 2. За даними форми 2 “Звіт про фінансові результати” проаналізувати структуру прибутку від звичайної діяльності. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 2

Аналіз структури прибутку від звичайної діяльності

Показники	Минулий рік		Звітний рік		Відхилення	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Абсо лютне, тис. грн.	Відносне, %
1. Прибуток від операційної діяльності						

2. Прибуток від участі в капіталі						
3. Інші фінансові доходи (витрати)						
4. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування						

ЗАВДАННЯ 3. За вихідними даними здійснити аналіз показників рентабельності. Заповнити аналітичну таблицю. Зробити висновки.

Таблиця 3

Аналіз показників рентабельності

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення (+/-)
1. Валова рентабельність продукції			
2. Операційна рентабельність продукції			
3. Чиста рентабельність основної діяльності			
4. Рентабельність продукції за собівартістю її реалізації			
5. Рентабельність продукції за витратами на її виробництво та збут			
6. Чиста рентабельність продукції			

ЗАВДАННЯ 4. За вихідними даними дати оцінку рівня рентабельності реалізованої продукції за звітний рік. Розрахувати вплив на зміну рівня рентабельності суми прибутку від реалізації продукції та витрат на виробництво. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати аналітичну таблицю:

Таблиця 4

Факторний аналіз рентабельності

Показники	За планом	Скоректовано	Фактично	Відхилення
Прибуток від реалізації продукції		х		
Собівартість реалізованої продукції		х		
Рентабельність				
В т.ч. за рахунок: - прибутку				
- собівартості				

ЗАВДАННЯ 5. За вихідними даними здійснити факторний аналіз валової рентабельності. Заповнити аналітичну таблицю. Зробити висновки.

Таблиця 5

Факторний аналіз валової рентабельності

Показники	Минулий рік	Скоректовано	Звітний рік	Відхилення
Валовий прибуток		х		
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		х		
Валова рентабельність,				
в т.ч. за рахунок: - валового прибутку				
- чистого доходу				

Тема 9. Аналіз фінансового стану підприємства

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань щодо аналізу фінансового стану підприємства.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке фінансовий стан підприємства?
2. Вимоги до фінансової інформації про фінансовий стан.
3. Що таке експрес-аналіз балансу підприємства?
4. Назвати бухгалтерську інформацію для аналізу фінансового стану.
5. Аналіз змін у складі і структурі оборотних та необоротних активів підприємства.
6. Аналіз змін у складі і структурі капіталу підприємства.

План семінару:

1. **Основні напрями аналізу фінансового стану підприємства.**
2. **Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства, його характеристика.**
3. **Експрес-аналіз балансу підприємства.**
4. **Аналіз майна (валюти балансу).**
5. **Аналіз капіталу.**
6. **Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості.**
7. **Аналіз фінансової стабільності і стійкості підприємства.**
8. **Аналіз оборотності оборотних активів і причин її змін.**
9. **Аналіз платоспроможності підприємства та ліквідності його балансу.**

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Роль, завдання та основні напрями аналізу фінансового стану підприємства.
2. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства.
3. Зовнішній і внутрішній аналіз фінансового стану підприємства.
4. Експрес-аналіз балансу підприємства.
5. Оцінка майна підприємства та джерел його утворення.
6. Аналіз змін у складі і структурі оборотних та необоротних активів підприємства.
7. Аналіз зміни величини та структури власного та залученого капіталу.
8. Аналіз ліквідності майна і фінансової стабільності.
9. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності та інших допоміжних фінансових показників.
10. Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості.
11. Аналіз величини та руху капіталу підприємства.
12. Аналіз руху грошових потоків.
13. Аналіз оборотності оборотних активів і причин її змін.
14. Розробка заходів щодо стабілізації фінансового стану підприємства та використання фінансових резервів.

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв’язання вправ, тестування тощо.

Практичні заняття:

Мета і завдання практичного заняття узагальнити теоретичні знання та набути навики практичної роботи щодо аналізу фінансового стану підприємства.

Питання для перевірки базових знань за темою практичного заняття:

1. Роль, завдання та основні напрями аналізу фінансового стану підприємства.
2. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства.
3. Зовнішній і внутрішній аналіз фінансового стану підприємства.
4. Експрес-аналіз балансу підприємства.
5. Оцінка майна підприємства та джерел його утворення.
6. Аналіз змін у складі і структурі оборотних та необоротних активів підприємства.
7. Аналіз зміни величини та структури власного та залученого капіталу.
8. Аналіз ліквідності майна і фінансової стабільності.
9. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності та інших допоміжних фінансових показників.
10. Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості.
11. Аналіз величини та руху капіталу підприємства.
12. Аналіз кредитоспроможності підприємства. Аналіз стану залученого капіталу.
13. Аналіз руху грошових потоків.
14. Аналіз оборотності оборотних активів і причин її змін.
15. Рейтингова оцінка підприємства
16. Діагностика можливого банкрутства.
17. Розробка заходів щодо стабілізації фінансового стану підприємства та використання фінансових резервів.

План практичного заняття:

ЗАВДАННЯ 1. За даними балансу дайте оцінку вартості його майна. Зробіть висновки. Для вирішення завдання використайте наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 1

Аналіз структури майна

Показники	**На початок року**	**На кінець року**	**Зміна (+,-)**
I.Всього майна (валюта балансу), в тому числі:			
1.Необоротні активи: - в сумі; - в % до вартості майна			
1.1.Основні засоби: - в сумі; - в % до необоротних активів			
2.Оборотні активи: - в сумі;			

- в % до вартості майна з них:			
2.1.Матеріальні оборотні активи: - в сумі; - в % до оборотних активів			
2.2.Грошові кошти і короткотермінові фінансові вкладення: - в сумі; - в % до оборотних активів			
2.3.Кошти в розрахунках та інші активи: - в сумі; - в % до оборотних активів			
2.4.Витрати майбутніх періодів: - в сумі; - в % до оборотних активів			
2.5.Інші активи: - в сумі; - в % до оборотних активів			
3.Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття: - в сумі; - в % до вартості майна			

ЗАВДАННЯ 2. За даними балансу проаналізувати стан власного та позиченого капіталу, вкладеного у майно підприємства. Зробити висновки.
Для вирішення завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 2

Аналіз капіталу

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
I.Всього капіталу, в тому числі:			
1.Власний капітал: - в сумі; - в % до вартості капіталу			
2.1.Наявність власного оборотного капіталу			
3.Позичений капітал: - в сумі; - в % до вартості капіталу в тому числі:			
3.1.Довготермінові позики: - в сумі; - в % до позикового капіталу			
3.2.Короткотермінові позики: - в сумі; - в % до позикового капіталу			
3.3.Кредиторська заборгованість та інші розрахунки: - в сумі; - в % до позикового капіталу			

ЗАВДАННЯ 3. Провести аналіз динаміки і структури власного капіталу, з'ясувати причини змін окремих його складових і дати оцінку цим змінам за аналізований період. Для цього скласти спеціальну аналітичну таблицю. Зробити висновки.

Таблиця 3

Аналіз динаміки і структури власного капіталу

Показники	На початок року		На кінець звітного періоду		Відхилення (+, -)	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	В сумі, тис. грн.	За питомою вагою, %
1. Зареєстрований (пайовий) капітал						
2. Капітал у дооцінках						
3. Додатковий капітал						
4. Резервний капітал						

5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)						
6.Неоплачений капітал						
7.Вилучений капітал						
Разом						

ЗАВДАННЯ 4. За даними балансу підприємства визначити наявність власних оборотних коштів (капіталу) та покриття ними запасів підприємства. Зробити висновки. Для вирішення завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 4

Розрахунок наявності власного оборотного капіталу

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
1.Власний капітал, резерви			
2.Довгострокові кредити та позики			
3.Необоротні активи			
4.Наявність власних оборотних коштів (капіталу)			
5.Запаси			
6.Питома вага запасів, які покриваються власними оборотними коштами (капіталом)			

ЗАВДАННЯ 5. За даними балансу підприємства проаналізувати стан розрахунків з дебіторами і кредиторами за звітний період. Зробити висновки. Для вирішення завдання використайте наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 5

Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості

Найменування статей (рядків)	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+,-)
1.Дебіторська заборгованість:			
1.1.			
1.2.			
І т.д.			
Разом:			
2. Кредиторська заборгованість:			
2.1.			
2.2.			

І т.д.			
Разом:			
3. Перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською			
4. Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською			

ЗАВДАННЯ 6. За даними балансу підприємства розрахувати загальний коефіцієнт ліквідності на початок і кінець звітного періоду. Зробити висновки. Для вирішення завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 6

Аналіз платоспроможності підприємства

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+,-)
1.Запаси			
2.Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції			
3. Кошти в розрахунках			
4.Всього оборотних активів			
5. Короткострокові зобов'язання			
6.Загальний коефіцієнт ліквідності			
7.Проміжний коефіцієнт ліквідності			
8. Коефіцієнт абсолютної ліквідності			

ЗАВДАННЯ 7. За даними балансу підприємства розрахувати коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу на початок і кінець звітного періоду. Зробити висновки. Для вирішення завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 7

Розрахунок коефіцієнта маневрування власного оборотного капіталу

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+,-)
1.Власний капітал			
2.Довгострокові зобов'язання			
3.Необоротні активи			
4.Наявність власного оборотного катіталу			
5.Коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу, в %			

ЗАВДАННЯ 8. За даними форми 1 **"Баланс"** оцінити структуру джерел фінансових ресурсів – пасиву балансу. Зробити висновки. Для вирішення завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 8

Оцінка структури джерел фінансових ресурсів

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Відхилення (+, -)
1.Коефіцієнт фінансової незалежності, %			
2.Коефіцієнт фінансової залежності, %			
3.Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важіля)			

ЗАВДАННЯ 9. Розрахувати окремі коефіцієнти фінансової стійкості. Зробити висновки. Дані аналізу відобразити в наступній аналітичній таблиці:

Таблиця 9

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
1.Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу			
2. Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу			
3.Коефіцієнт реальної вартості основних коштів у майні підприємства			
4.Коефіцієнт реальної вартості основних і матеріального оборотних коштів			

ЗАВДАННЯ 10. За даними балансу розрахувати показники фінансової сталості. Визначити їх зміну за звітний період. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 10

Аналіз фінансової сталості

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
1.Власний капітал			
2.Позичений капітал			
3.Довгострокові позикові кошти (зобов'язання)			
4.Валюта балансу (вартість майна)			

5.Коефіцієнт, в %: - економічної незалежності - співвідношення позикових та власних коштів (капіталу) - фінансової сталості (стійкості)			

Тема 10. Оформлення результатів економічного аналізу

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань щодо узагальнення і оформлення результатів економічного аналізу.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Що таке етапи організації економічного аналізу?
2. Назвіть і розкрийте основні етапи проведення економічного аналізу.
3. Які організаційні заходи включає підготовчий етап організації економічного аналізу?
4. Назвати етапи проведення економічного аналізу.
5. Етапи формування результативної інформації.
6. Охарактеризуйте виконавчий етап економічного аналізу.
7. З яких заходів складається заключний етап аналізу?
8. На якому етапі відбувається використання резервів та визначення шляхів підвищення ефективності господарювання підприємства?
9. Що включає методичне забезпечення аналізу?
10. Які джерела інформації використовуються для проведення економічного аналізу?
11. З якою метою створюється аналітична служба на підприємстві?
12. Які аналітичні функції виконує плановий (економічний) відділ?
13. Розкрийте роль відділу інформаційних технологій у проведенні економічного аналізу.
14. Обґрунтуйте необхідність залучення відділу бухгалтерського обліку і звітності (бухгалтерії) до проведення економічного аналізу?
15. У чому сутність планування аналітичної роботи?
16. Які основні питання включає план аналітичної роботи?
17. Поясність технологію планування аналітичної роботи на підприємстві.
18. Які ресурси необхідно передбачити у планах аналітичної роботи?
19. Назвіть правила планування аналітичної роботи на підприємстві.
20. Який план аналітичної роботи називається комплексним?
21. Чим відрізняється тематичний план аналізу від комплексного?
22. Яким чином здійснюється підготовка інформаційних матеріалів для аналітичного дослідження?
23. Які є способи контролю правильності інформаційних матеріалів?
24. Перелічіть основні вимоги до результатів економічного аналізу підприємства.
25. Назвіть основні форми подачі заключних аналітичних матеріалів.
26. Що означає описова форма заключних аналітичних матеріалів?
27. Що включає безтекстова форма подачі результатів економічного аналізу?
28. Розкрийте зміст аналітичної записки аналізу.
29. Чим відрізняються довідка й аналітичні висновки від аналітичної записки?
30. Охарактеризуйте вимогу до реальності результатів аналітичного дослідження.
31. Яким чином можна дотриматися вимоги доступності і зрозумілості в оформленні результатів аналізу?
32. Що означає вимога завершеності результатів аналізу?
33. Що таке економічний паспорт підприємства?

План семінару:

1. Підготовка вихідних даних для економічного аналізу.

2. Порядок та основні вимоги до узагальнення результатів економічного аналізу.

3. Порядок оформлення результатів економічного аналізу.

4. Форми подання результатів економічного аналізу.
5. Використання результатів економічного аналізу.

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Порівняльна характеристика підготовчого, виконавчого і заключного етапів аналітичного дослідження.
2. Технології планування аналітичної роботи на підприємстві
3. Способи і принципи контролю правильності інформаційних матеріалів
4. Основні вимоги до результатів економічного аналізу підприємства.
5. форми подачі заключних аналітичних матеріалів

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв'язання вправ, тестування тощо.

Практичні заняття:

Мета і завдання практичного заняття узагальнити теоретичні знання та набути навики практичної роботи щодо порядку збору, узагальнення та оформлення результатів економічного аналізу.

Питання для перевірки базових знань за темою практичного заняття:

1. Ознайомитися з порядком підготовки вихідних даних для економічного аналізу.
2. Вивчити основні вимоги до узагальнення та оформлення результатів економічного аналізу.
3. Знати сутність основних форм документів, якими оформлюються результати економічного аналізу.
4. Ознайомитися з напрямками оцінки результатів економічного аналізу та порядком їх використання внутрішніми та зовнішніми користувачами інформації з метою прийняття відповідних управлінських рішень.

План практичного заняття:

ЗАВДАННЯ 1. Систематизувати види аналітичної інформації залежно від класифікаційної ознаки (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація аналітичної інформації

Ознаки	Вид інформації
1. Залежно від середовища	А. - Відкрита інформація - Закрита інформація, тобто об'єкт комерційної таємниці
2. Залежно від використання	Б. - Точна інформація - Приблизна (орієнтовна) інформація - Неточна інформація, яка підлягає перевірці
3. Залежно від джерела її надходження	В. - Абсолютно необхідна інформація - Достатня інформація

	- Зайва (непотрібна) інформація
4. Залежно від форми представлення	Г. - Макроекономічна інформація: про стан національної економіки; галузі; регіону - Мікрорівнева інформація: про діяльність підприємств (об'єднань) та їхніх структурних підрозділів - Інформація про стан низових рівнів управління: робочих місць, виробничих ділянок, цехів, дочірніх підприємств, філій
5. Залежно від етапу аналізу	Д. - Якісна інформація (моделі, методики аналізу, опис) - Кількісна інформація (в аналітичних таблицях) - Графічна інформація (блок-схеми, діаграми, структурограми, графіки та ін.)
6. Залежно від рівня управління	Е. - Умовно-постійна інформація - Змінна інформація
7. Залежно від вирогідності	Є. - Нормативна або стандартна інформація - Планова інформація - Облікова та звітна інформація - Позаоблікова інформація - Довідникова інформація - Дослідницька інформація
8. Залежно від статусу джерела надходження інформації	Ж. - Минула інформація - Майбутня, перспективна інформація - Поточна інформація - Оперативна інформація
9. Залежно від корисності	З. - Вихідні дані - Проміжна аналітична інформація - Результативна або підсумкова інформація
10. Залежно від ступеня досяжності	И. - Зовнішня інформація - Внутрішня інформація
11. Залежно від часу оцінки	І. - Офіційна інформація - Неофіційна інформація: чутки, оцінки незалежних аналітичних центрів або експертів
12. Залежно від постійності	Ї. - Первинна інформація - Вторинна інформація (тобто раніше сформована, отримана)

ЗАВДАННЯ 2. Визначити порядок проведення перевірки достовірності джерел інформації та заповнити таблицю 2.

Таблиця 2

Методика перевірки аналітичної інформації

Метод перевірки	Послідовність проведення
Формальна (технічна) перевірка	

Суттєва (логічна) перевірка	

ЗАВДАННЯ 3. Визначити структуру аналітичної записки, яка складається за результатами аналізу. Скласти аналітичну записку на основі даних таблиці 3.

Таблиця 3

Аналіз фінансових результатів ПАТ «Західпро» за 2019-2021р.р.,

тис. грн.

Стаття	**Роки**			**Відхилення 2021 проти 2019, (+/-)**
	2019	**2020**	**2021**	
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	23469	40103	50356	+26887
2. Собівартість реалізованої продукції	-19305	-27004	-32558	-13253
3. Валовий прибуток	4164	13099	17798	+13634
4. Фінансовий результат від операційної діяльності	1056	8066	14913	+13857
5. Фінансовий результат до оподаткування	-152743	-155839	-47843	+104900
6. Податок на прибуток	-358	-292	-350	+8
7. Чистий фінансовий результат	-152385	-155547	-47593	+104792

Тема 11. Трансформація економічного аналізу в сучасних умовах

План семінарського заняття:

Мета і завдання семінару: засвоєння теоретичних знань та набуття навиків практичного застосування одержаних знань щодо стану, проблем та порядку трансформації економічного аналізу в сучасних умовах.

Питання для перевірки базових знань за темою семінару:

1. Охарактеризувати сучасний стан економіки.
2. Вимоги до сучасного інструментарію економічних досліджень.
3. Що таке інституціональні зміни?
4. Назвати шляхи удосконалення обліку і аналізу.
5. Імплементація зарубіжного досвіду.
6. Сучасні напрями бізнес-аналітики.

План семінару:

1. Сучасні проблеми розвитку економічного аналізу.

2. Перспективи та пріоритети розвитку економічного аналізу в умовах інституціональних змін.

3. Напрямки удосконалення економічного аналізу в сучасних умовах.

4. Зарубіжний досвід удосконалення проведення економічного аналізу.

5. Економічний аналіз маркетингової діяльності.

6. Економічний аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності.

Для підготовки до семінарського заняття пропонуються теми рефератів, доповідей, презентацій

1. Сучасний стан економічного аналізу.
2. Розвиток економічного аналізу в умовах інституціональних змін.
3. Перспективи удосконалення методики економічного аналізу в сучасних умовах господарювання.
4. Інвестиційний аналіз як перспективний напрям економічного аналізу.
5. Удосконалення методики економічного аналізу в сучасному комп’ютерному середовищі.
6. Вплив суспільно-економічного розвитку країни на трансформацію економічного аналізу.

Форми контролю знань – обговорення питань, доповідей, рефератів; презентація виконаних завдань, розв’язання вправ, тестування тощо.

РОЗДІЛ 4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text
4. Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text
5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258 – VIII. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text
6. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII (зі змінами і доповненнями). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text
7. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73 і зареєстровано Міністерством юстиції України 28 лютого 2013 р. за № 336/22868 (із змінами та доповненнями). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 „Спрощена фінансова звітність": Затв. наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 р. № 39 (із змінами та доповненнями). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00
9. Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара. Наказ Міністерства фінансів України від 14.07.2016 № 616. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text
10. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Затв. наказом Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 року № 433. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text
11. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: Затв. наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 року № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 № 1361 v1361665-10). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text
12. Андрєєва Г. І. Організація і методика економічного аналізу : навч. посіб. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 353 с.
13. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. Фінансова діяльність підприємств : підручник. Київ : Либідь, 2003. 384 с.
14. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : навч. посіб. / Є.М. Романів, С.В. Приймак, С.М. Гончарук та ін. Львів, ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 772 с.
15. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2013. 256 с.
16. Економічний аналіз : навч. посіб. / за ред. акад. НАНУ, проф. Чумаченко. Київ : КНЕУ, 2001. 540 с.
17. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу : навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2006. 261 с.
18. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз : підручник / за ред. проф. А.Г. Загороднього. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 428 с.
19. В.М. Серединська, О.М.Загородна, Р.В.Федорович. Економічний аналіз : навч. посіб. Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. 624 с.
20. Косова Т.Д., Сухарєв М.П., Ващенко Л.О. Організація і методика економічного аналізу : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 528 с.
21. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 639 с.

22. Мішеніна Н. В., Мішеніна Г. А., Ярова І. Є. Економічний аналіз : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2014. 306 с.
23. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2008. 513 с.
24. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник. Київ : Знання, 2011. 630 с.
25. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. 2-ге вид, випр. і доп. Київ : Знання, 2005. 662 с.
26. Швиданенко Г.О., Олексик О.І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія. Київ : Вид-во КНЕУ, 2002. 192 с.
27. Вечтомова І. І. Шляхи розвитку економічного аналізу в сучасних умовах. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. № 7. С. 185-187.
28. Литвин З. Б. Необхідність аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25. № 2. С. 99-107.
29. Олійник О. В. Стан економічного аналізу в Україні : проблеми адаптованості до інституційних запитів. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2015. Вип. 1(16). С. 158-169.
30. Парасій-Вергуненко І. М. Еволюція розвитку економічного аналізу в стратегічно-орієнтованій системі управління. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. Вип. 18. С. 328–335.
31. Петрицька О. С. Напрямки розвитку економічного аналізу в сучасних умовах. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 4 (16). С. 131-136.
32. Швиданенко Г.О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія. Київ : Вид-во КНЕУ, 2002. 192 с.
33. Юрківська Л. Й. Сучасні підходи до економічного аналізу маркетингової діяльності на підприємствах. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2015. Вип. 3(9). С. 232-239.

Ресурси інтернету:

http:// www.rada.gov.ua - Верховна Ради України.
http://www.kmu.gov.ua/ - веб-сайт Кабінету Міністрів України.
http:// www.minfin.gov.ua - Міністерство фінансів України.
http:// www.nssmc.gov.ua - Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.
http:// www.ukrstat. gov.ua - Державна служба статистики України.
http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index - веб-сайт Державної аудиторської служби України.
http://sfs.gov.ua/- веб-сайт Державної фіскальної служби України.
http:// www.liga.net - Ліга Бізнес Інформ
http:// www.nau.kiev.ua - Нормативні акти України
http:// www.library.univ.kiev.ua/ukr/res/resour.php3 – Бібліотеки в Україні.
http://www.nbuv.gov.ua. – Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського
http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html – Бібліотеки та науково-інформаційні центри України
http://www. library. lviv.ua/–Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника
http://uk.wikipedia.org – вільна енциклопедія